अध्याय अकरावा प्रारंभ

श्रीगणेशाय नम: ।। हें ओंकाररूपा पशुपती । हे भवानीवरा दक्षिणामूर्ति । ब्रह्मांडांत जितुक्या विभूति । तितुकी रूपें तुझीं देवा ।। १ ।। तुझें रूप जें निराकार। जेणें हें व्यापक चराचर । जें सर्वस्वीं आधार । अविद्या माया प्रकृतीला ।। २ ।। तें स्वरूप जाणावया । अशक्य आहे देवराया । म्हणून तूं करण्या दया । सगुण रूपें धरलीस ।। ३ ।। जैसें ज्याला वाटत । तैसें तो तुला भाग देत। नामामुळें तुजप्रत । भिन्नत्व ये ना कधींहीं ।। ४ ।। शैव तुला शिव म्हणती । ब्रह्म बोलती वेदान्ती। रामानुजांचा सीतापती । वैष्णवांचा विष्णू तूं ।। ५ ।। उपासनेप्रमाणें । नांवे मिळाली तुजकारणें। परी तूं अभिन्नपणें । सर्वांठायींच गवससी ।। ६ ।। तूं सोमनाथ विश्वेश्वर । हीम केदार ओंकार। क्षिप्रातटाकीं साचार । महांकाल तूंच की ।। ७।। नागनाथ वैजनाथ । घृष्णेश्वर वेरुळांत । त्र्यंबक तुला म्हणतात। गोदावरीच्या तटाकीं ।। ८ ।। तूं भीमाशंकर । मल्लिकार्जुन, रामेश्वर । तूं गोकर्णरूपी शंकर । तूं महादेव शिंगणापुरीं ।। ९ ।। त्या अवघ्यांकारण । असो माझें साष्टांग नमन । माझ्या त्रितापांचें हरण । शीघ्र करी दीनबंधो ।। १० ।। देवा तुम्ही कुबेराला । क्षणांत धनपती केला । मग माझ्याविषयीं कां हो पडला। प्रश्न तुम्हांसी गिरिजापते ? ।। ११ ।। बाळकृष्णाच्या सदनासी। समर्थ आले दुसरें वर्षी । त्या बाळापुरासी । दासनवमीकारणें ।। १२ ।। सुकलाल बाळकृष्ण। या बाळापुरालागून । निस्सीम भक्त होते दोन । त्यांची सरी न ये कोणा ।। १३ ।। या वेळीं बरोबर। होते पाटील भास्कर । बाळाभाऊ, पितांबर । गणू, जगदेव, दिंडोकार ।। १४ ।। उत्सव दासनवमीचा। सांग झाला तेथ साचा। दैवयोग भास्कराचा । तेथेंच आला ओढवून ।। १५ ।। एक कुत्रें पिसाळलेलें। भास्करा येऊन चावलें। तेणें लोक इतर भ्याले। म्हणती आतां हा पिसाळेल ।। १६ ।। उपाय अवघे व्यावहारिक । भास्करासी केले देख। कोणी म्हणती नि:शंक । डॉक्टरा धाडा बोलावणें ।। १७।। भास्कर म्हणें ते अवसरीं । वैद्याची ना जरुरी खरी। माझा डॉक्टर आसनावरी । बैसला आहे गजानन ।। १८।। त्याचकडे मजला न्यावें । वृत्त अवघें कळवावें । ते सांगतील तें ऐकावें। आपला हेका करूं नका ।। १९ ।। गजाननांचे समोर । आणिला पाटील भास्कर । बाळाभाऊनें समाचार । अवघा समर्थांस श्रुत केला ।। २० ।। तो अवघा ऐकून । महाराज वदले हासून । हत्या,

वैर आणि ऋण । हे कोणासी चुकेना ।। २१ ।। सुकलालच्या गाईठायी। द्वाडपणा जो होता पाही । तो या भास्करें लवलाही । शेगांवीं दवडिला ।। २२ ।। तें तिचें द्वाडपण । कुत्रें येथें झालें जाण । तेंच चावलें येऊन । या पाटील भास्कराला ।। २३ ।। तिचा हरण्या द्वाडपणा । मशीं यानें केली प्रार्थना। इचें प्यावया दूध जाणा। ऐसा भास्कर मतलबी ।। २४ ।। दूध पिता वाटलें गोड । आतां कां रे चालले जड। नको ठेवूंस पडदा आड । वांचवूं कां मी सांग तुला ? ।। २५ ।। हें कुत्रें निमित्त झालें। तुझें आयुष्य मुळींच सरलें । आतां पाहिजे प्रयाण केलें । तूं या सोडून मृत्यूलोकां ।। २६ ।। जरी इच्छा असेल मनीं । वांचण्याची तुजलागोनी । तरी तुझें मी यापासूनी। रक्षण वेड्या करीन ।। २७ ।। परी ती होईल उसनवारी । जन्ममृत्यूची बाळा खरी । या अशाश्वताच्या बाजारीं। देणे घेणें चालतें ।। २८ ।। बोल आतां झडकर । काय तुझा विचार । ऐसी कधीं ना येणार। पर्वणी ती जाण तुला ।। २९ ।। भास्कर बोले त्यावरी । मी अजाण सर्वतोपरी । जें असेल अंतरीं। आपुल्या तेंच करावें ।। ३० ।। लेंकुराचें अवघें हित । माता एक तें जाणत । ऐसें एक्या अभंगांत। श्रीतुकोबा बोलले ।। ३१ ।। मी आपले लेंकरूं । म्हणून विनंती कशास करूं ? । तूं अवघ्या ज्ञानाचा सागरू। अवघें कांहीं कळतें तुला ।। ३२ ।। ऐसें ऐकतां भाषण । संतोषले गजानन। खऱ्याप्रती समाधान। खरें बोलतां होतसे ।। ३३ ।। कोणी म्हणाले गुरुराया । भास्करासी वांचवा सदया । या कुत्र्यापासूनिया। तो आपुला भक्त असे ।। ३४ ।। महाराज म्हणती त्याकारण। हेंच तुझें अज्ञान । अरे वेड्या जन्ममरण । हीच मुळीं भ्रांति असे ।। ३५ ।। जन्मे न कोणी, मरे न कोणी । हें जाणावयालागुनी । परमार्थाचा उपाय जाणी । शास्त्रकारें कथन केला ।। ३६ ।। त्याचाउपयोग करावा। मोह समूळ सोडावा। प्रारब्धभोग भोगावा । निमूटपणें हेंच बरें ।। ३७।। संचित-प्रारब्ध-क्रियमाण । हें भोगल्यावाचून। या बद्ध जीवालागून । सुटका होणें मुळींच नसे ।। ३८ ।। पूर्वजन्मीं जें करावें । तें या जन्मीं भोगावें। आणि ते भोगण्यासाठीं यावें । जन्मा हा सिद्धान्त असे ।। ३९ ।। या जन्मीं जें करावे । तें पुढच्या जन्मास उरवावें । असे किती सांग घ्यावे । फेरे जन्ममृत्यूचें ? ।। ४० ।। पूर्वजन्मींचे उर्वरित । भास्कराचें न उरलें सत्य । तो अवघ्यापून झाला मुक्त । मोक्षास जायाकारणें ।। ४१ ।। म्हणून आग्रह करूं नका । मार्ग त्याचा आडवूं नका । काय भास्करासारखा । भक्तराणा जन्मे पुन्हां ।। ४२ ।। पूर्वजन्मीचें याचें वैरी । कुत्रें होतें निर्धारीं । म्हणून तें या बाळापुरीं । चावते झाले भास्करास ।। ४३ ।।

त्यानें अवघा आपुला । डाव येथें साधिला । तैसा जरी शेष उरला। द्वेष मनीं भास्कराच्या ।। ४४ ।। तरी तो त्याचा द्वेष । कारण पुढील जन्मास । कारण होईल भास्करास । दावा आपुला उगवावया ।। ४५ ।। म्हणून पूर्वजन्मींचे वैर सरलें । आतां न कांहीं शेष उरलें । या भास्कराकारण भलें । अवघ्या उपाधि निरसल्या ।। ४६ ।। आतां मी इतकेंच करितो । दोन महिने वांचवितों । याला न पिसाळूं देतो । श्वानविषापासून ।। ४७ ।। तें न मी केलें जरी । हा जन्मास येईल पुन्हां परी । दोन महिने भूमिवरी । उरलें आयुष्य भोगावया ।। ४८ ।। ऐसें ज्ञान ऐकिलें । ते कित्येकांस नाहीं पटलें । मात्र बाळाभाऊ आनंदले । त्या बोधातें ऐकूनी ।। ४९ ।। भास्करा तूं धन्य धन्य । संतसेवा केलीस पूर्ण । चुकले तुझें जन्ममरण । काय योग्यता वानूं तुझी ? ।। ५० ।। ऐसा प्रकार झाल्यावरी । मंडळी आली शेगांवनगरी । भास्कर बोले मधुरोत्तरीं । महाराजांच्या भक्तगणा ।। ५१ ।। बाळापूरची हकीकत । सांगे प्रत्येका इत्थंभूत । माझी विनंती जोडून हात । हीच तुम्हां भास्कर म्हणे ।। ५२ ।। महाराज लाधलें शेगांवा । याचा विचार करावा । या कीर्तीचा अमोल ठेवा । सांभाळा स्मारक करून ।। ५३ ।। त्यांना स्मारकाची जरुरी नाही । तें पुढीलांसाठीं पाहीं । तें स्मारक साक्षी देई । त्यांच्या अमोल साधुत्वाची ।। ५४ ।। पाहा आळंदीस ज्ञानेश्वर । समर्थ सज्जनगडावर । पवित्र केलें देहूनगर । त्या तुकोबारायानें ।। ५५ ।। त्यांचीं स्मारकें त्या त्या ठाया। ठेविलीं भव्य करूनिया । तोच पथ अनुसराया । तुम्ही झटावें मनापासून ।। ५६ ।। ऐसें प्रत्येका सांगत । भास्कर राहिला निवांत । परी त्याच्या मनांत । ऐसें आले एकदां ।। ५७ ।। हें मला हो हो म्हणती । माझी ऐकून विनंती । परी शंका येत चित्तीं । हो म्हणण्याची यांची मला ।। ५८ ।। त्यानें एकदां ऐसे केलें । अवघ्या लोकांस मिळविलें । एक्या ठायीं मठांत भले । महाराजांच्या अपरोक्ष ।। ५९ ।। बंकटलाल पाटील हरी । मारुती चंद्रभान कारभारी । जो खंडुजींच्या दुकानावरी । होता कारभार करीत ।। ६० ।। श्रीपतराव बावीकर । ताराचंद साहुकार । आणि मंडळी होती इतर । नांवे कुठवर सांगावी ? ।। ६१ ।। मिळवुनिया त्या लोकांला । भास्करें पदर पसरीला । माझा आतां संबंध उरला । दोन महिनेच तुमच्याशीं ।। ६२ ।। माझ्या मनीं ऐशी आस । समर्थांचें स्मारक खास । भव्य व्हावें वऱ्हाडास । या शेगांवामाझारीं ।। ६३ ।। तुम्हीं हें करितों म्हणा । तेणे आनंद माझ्या मना । होऊन सुखें करीन गमना । मी वैकुंठाकारणें ।। ६४ ।। संतसेवा कधींही । अनाठायीं जाणार नाहीं । इच्छा जयाची ज्या ज्या होई । ती ती संत पुरविती ।। ६५ ।। स्मारक ऐसें करावें ।

अवघ्यांनीच वाखाणावें । पाहून त्या डोलावें । प्रत्येकाने आपुल्या मनीं ।। ६६ ।। ऐसेंच स्मारक करण्याची । शपथ वाहा समर्थांची । ही विनंती अखेरची । माझी ती मान्य करा ।। ६७ ।। तें अवघ्यांनीं कबूल केलें । भास्कराचें स्थिरावलें । यायोगें तें चित्त भलें । रुखरुख मनाची संपली ।। ६८ ।। उत्तरोत्तर आनंदवृत्ती । भास्कराची वाढत होती । जैसी लेकुरें आनंदती । पुढील सणाच्या आशेनें ।। ६९ ।। माघ वद्य त्रयोदशीस । महाराज वदले भास्करास । चाल त्र्यंबकेश्वरास । जाऊं आपण शिवरात्रीला ।। ७० ।। तो त्र्यंबकराजा कर्पूरगौर । भवभवांतक भवानीवर । जो आहे झाला स्थिर । गोदावरीच्या तटातें ।। ७१ ।। ते ज्योतिर्लिंग मनोहर । करी पातकाचा संहार । नको करूंस आतां उशीर । जाऊं गंगास्नानाला ।। ७२ ।। भास्करा, त्या त्र्यंबकेश्वरीं । पहाड एक ब्रह्मगिरी । जेथें औषधी नानापरी । बहुसाल असती उगवलेल्या ।। ७३ ।। त्या ब्रह्मगिरीवर स्थित । आहेत पहा गहिनीनाथ । ज्यांना आहेत अवगत । गुणधर्म औषधींचे ।। ७४ ।। वेड्या कुत्र्याच्या विषावरी । तेथें औषधी आहे खरी । तिचा उपयोग सत्वरीं । करून पाहूं येधवा ।। ७५ ।। भास्कर म्हणे गुरुनाथा । आतां औषधी कशाकरतां ? । तुमची आहे अगाध सत्ता । औषधीहून आगळी ।। ७६ ।। आपुल्या कृपेनें भलें । विष बाळापुरीच निमालें । आयुष्याचे आहेत उरले । दोन महिनेच आतां कीं ।। ७७ ।। म्हणून वाटे मजप्रती । शेगांवींच राहूं गुरुमूर्ती । त्र्यंबकेश्वर आम्हाप्रती । तुम्हीच आहात साक्षात् ।। ७८ ।। गोदावरी तुमचे चरण । तेथेंच मी करी स्नान । अन्य तीर्थांचे प्रयोजन । मला न आतां राहिले ।। ७९ ।। ऐसी ऐकतां त्याची वाणी । समर्थ वदले हांसोनी । हें जरी खरें जाणी । तरी तीर्थमहिमा मानावा ।। ८० ।। चाल नको करूं उशीर । पाहूं तो त्र्यंबकेश्वर । बाळाभाऊ, पितांबर । यांसही घे बरोबरी ।। ८१ ।। मग ती मंडळी निघाली । शेगांवाहून भलीं । शिवरात्रीस येती झाली । त्र्यंबकेश्वराकारणें ।। ८२ ।। कुशावर्ती केलें स्नान । घेतलें हराचें दर्शन । गंगाद्वारा जाऊन । पूजन केलें गौतमीचें ।। ८३ ।। वंदिली माय निलांबिका । तेवी गहिनीनाथ देखा । तेथून आले नाशिका । गोपाळदासास भेटावया ।। ८४ ।। हा गोपाळदास महंत । काळ्या रामाच्या मंदिरांत । धुनी लावून द्वारांत । पंचवटीच्या बसलासे ।। ८५ ।। राममंदिरासमोर । एक पिंपळाचा होता पार । शिष्यांसहित साधुवर । तेथें जाऊन बैसले ।। ८६ ।। गोपाळदासास आनंद झाला । बोलले जवळच्या मंडळीला । आज माझा बंधु आला । वऱ्हाडांतून गजानन ।। ८७ ।। जा घ्या त्याचें दर्शन । अनन्यभावें करून । माझी ही भेट

म्हणून। नारळसाखर त्यांसी द्या ।। ८८ ।। हा हार घाला कंठांत । तो मी एक साक्षात्। देह भिन्न म्हणून द्वैत । आम्हां उभयतीं मानूं नका ।। ८९ ।। शिष्यांनी तैसेंच केलें । दर्शन घ्याया अवघे आले । कंठामाजी घातिले । दिलेल्या पुष्पहाराला ।। ९० ।। नारळ आणि खडीसाखर। ठेविली स्वामींसमोर । ती पाहून गुरुवर । ऐसें बोलले भास्कराला ।। ९१ ।। हा प्रसाद अवघ्यांस वाटी । परी न होऊ देई दाटी । माझ्या बंधूची झाली भेटी । आज या पंचवटीत ।। ९२ ।। माझें येथील काम झालें । आतां नाशकाचे राहिलें । म्हणून पाहिजे तेथें गेलें । धुमाळ वकीलाच्या घरा।। ९३ ।। महाराज आले नाशकांत । लोक दर्शना जमले बहुत । बारीक सारीक गोष्टी अमित । तेथें असता जहाल्या ।। ९४ ।। त्या अवघ्या सांगतां । विस्तार होईल उगीच ग्रंथा । म्हणून देतों संक्षेप आतां । त्याची क्षमा करा हो।। ९५ ।। तेथें राहून कांही दिवस । महाराज आले शेगांवास । तो अडगांवी नेण्यास । झ्यामसिंग पातला ।। ९६ ।। त्यानें आग्रह केला फार । समर्थे दिले उत्तर । रामनवमी झाल्यावर । येऊं आम्ही अडगांवा ।। ९७ ।। आता तूं जावें परत । उगा न पडे आग्रहांत। झ्यामसिंग मुळींच भक्त । निस्सीम होता समर्थांचा ।। ९८।। तो आला तैसा परत गेला । आपुल्या त्या अडगांवाला । पुन्हा श्रोते येतां झाला । रामनवमीस शेगांवीं ।। ९९ ।। उत्सव करून शेगांवांत। समर्थांना शिष्यांसहित । आला घेऊन अडगांवांत । हनुमानजयंतीकारणें ।। १०० ।। अडगांवीं असतां समर्थस्वारी । चमत्कार झाले नानापरी । एके दिवशीं दोन प्रहरी । भास्कर लोंळविला फुपाट्यात ।। १ ।। छातीवरी बैसून। भास्करा केलें ताडन । लोक पहाती दुरून। परी जवळी कोणी जाईना ।। २ ।। बाळाभाऊ जवळ होता । तो म्हणाला सद्गुरुनाथा । भास्करासी सोडा आतां । बेजार झाला उन्हानें ।। ३ ।। तैं म्हणाला भास्कर । बाळाभाऊ न जोडा कर । माझा हा साक्षात् ईश्वर । काय करील तें करू दे ।। ४ ।। लोकांसी वाटती चापट्या दिल्या । मला होतात गुदगुल्या । अनुभवाच्या गोष्टी भल्या । अनुभवीच जाणती ।। ५।। पुढें घेऊन भास्करासी । महाराज आले बिऱ्हाडासी । त्या अडगांव ग्रामासी । उतरलेल्या ठिकाणास ।। ६।। बाळाभाऊस बोलले । अवघे आतां दोन उरले । भास्कराचे दिवस भले । पंचमीला जाईल तो।। ७ ।। आज मीं जें केलें कृत्य । ताडनाचें रानांत । तें कां हें तुजप्रत । आलें असेल कळोनी ।। ८ ।। तुजला या भास्करानीं। मारविलें होतें छत्रीनीं । शेगांवी माझ्या करानी । तें आहे कां ध्यानात ? ।। ९।। ते क्रियमाण नासावया । त्यास मारिले ये ठायां । ह्या

एकाच गोष्टीवांचूनिया । अन्य नव्हता हेत कांहीं ।। ११० ।। उत्सव पूर्ण झाल्यावर । त्या अडगांवींचा साचार । काय घडला प्रकार । तो आतां परियेसा ।। ११ ।। उत्सवाचा काला झाला । वद्य पंचमी दिवस आला । एक प्रहर दिवसाला। समर्थ म्हणती भास्करासी ।। १२ ।। भास्करा तुझें प्रयाण । आज दिवशी आहे जाण । पद्मासन घालून। पूर्वाभिमुख बैसावें ।। १३ ।। चित्त अवघें स्थिर करी। चित्तीं साठवावा हरी । वेळ आली जवळ खरी । आतां सावध असावें ।। १४ ।। इतर जनाकारण । म्हणूं लागले करा भजन । ''विठ्ठल विठ्ठल नारायण'' । ऐसें उच्च स्वरानें ।। १५ ।। हा तुमचा बंधु भला । जातो आज वैकुंठाला । त्याच्या करा पूजनाला । माळबुक्का वाहून ।। १६ ।। भास्करें घातलें पद्मासन । नासाग्रीं दृष्टि ठेवून । वृत्ति अवघ्या केल्या लीन । अंतर्मुख होऊनिया ।। १७ ।। भक्त भास्करा पूजिती । माळा बुक्का वाहती। तें कौतुक पाहाती । समर्थ दूर बैसून ।। १८ ।। भजन झालें एक प्रहर । माध्यान्हीस आला दिनकर । महाराजांनी ''हरहर'' । शब्द केला मोठ्यानें ।। १९।। त्यासरसा प्राण गेला । भास्कराचा वैकुंठाला । संतांनीं हाती धरिलें ज्याला । तो पाहुणा हरीचा ।। १२० ।। लोक पुसती महाराजांस । कोठे करणें समाधीस। या भास्कराच्या शरीरास । कोठें न्यावें ठेवावया ? ।। २१ ।। समर्थ अवघ्यांस सांगती । द्वारकेश्वर जो पशुपती । ज्याच्या सन्निध आहे सती । तेथे ठेवा भास्कराला ।। २२ ।। ऐसी आज्ञा होतांक्षणी । विमान बांधिलें लोकांनी। केळीचे खांब लावूनी। चहूं बाजूंस विबुध हो।। २३।। आंत ठेविलें कलेवर । पुढे भजनाचा होय गजर। मिरवित आणिला भास्कर । द्वारकेश्वराचियापाशीं ।। २४ ।। सांगविधि समाधीचा । ते ठायीं झाला साचा । लोक म्हणती महाराजांचा । परमभक्त गेला हो ।। २५ ।। दुसरें दिवसापासून । समाधीच्या सन्निध जाण । होऊं लागले अन्नदान । गोरगरीबांकारणें ।। २६ ।। स्थान द्वारकेश्वराचें । अडगांवाच्या सन्निध साचे । अंतर एक मैलाचें । गांवापासून उत्तरेस ।। २७ ।। जागा द्वारकेश्वराची । परमरमणीय होती साची। झाडी चिंचवृक्षांची। होती विशेष ते ठायां ।। २८ ।। निंब अश्वत्थ मांदार । आम्र वट औदुंबर। ऐसे वृक्ष होते इतर । शिवाय कांहीं फुलझाडें ।। २९ ।। अडगांव अकोलीच्या मध्यंतरी । हें ठिकाण निर्धारी । तेथें समाधि दिधली खरी । समर्थांनीं भास्कराला ।। १३० ।। दहा दिवस अन्नदान । झालें याचें वर्णन । तुम्हीं नुकतेंच केलें श्रवण । संतभंडारा नांव ज्याचें ।। ३१ ।। चिंचवृक्षांच्या सावलींत। जेवाया बसें पंगत । तयीं कावळे अतोनात । त्रास देऊं लागले ।। ३२ ।। काव काव ऐसें करिती। द्रोण

पात्रींचे उचलून नेती। मलोत्सर्ग तोही करिती । जेवणारांच्या अंगावर ।। ३३ ।। त्या योगें लोक त्रासले । कावळ्यास हाकूं लागले । भिल्लांनी ते तयार केले । तीरकमटे त्या मारावया।। ३४।। तईं बोलले गजानन । अवघ्या लोकांलागून । नका मारूं त्याकारण । अपराध त्यांचा कांही नसे।। ३५।। या भंडाऱ्यांत येण्याचा। हेतु इतकाच आहे त्यांचा । प्रसाद आपणा भास्कराचा । इतरांपरीच मिळावा ।। ३६ ।। कां की हा भास्कर । वैकुंठीं गेला साचार । हा पितृलोकावर। नाहीं मुळींच राहिला ।। ३७ ।। दहा दिवसपर्यंत । प्राण अंतरिक्षांत। राहे परिभ्रमण करित । सपिंडी होतां जाय पुढें ।। ३८ ।। त्या अकराव्या दिवशीं । बळी देती कावळ्याशीं । काक जेव्हां स्पर्शेल त्यासी। तेव्हांच प्राण जातो पुढें ।। ३९ ।। त्या बलीदानाचें । कारण भास्करा नुरलें साचें। म्हणून या कावळ्यांचे। पित्त गेले खवळून ।। १४० ।। आत्मा या भास्कराचा। मुळींच मुक्त झाला सांचा । तो पाहुणा वैकुंठीचा । झाला आहे येधवां ।। ४१ ।। या सोमसूर्य लोकांचे । कारण त्यासी नुरलें साचें । म्हणून पिंडदानाचें। नुरलें पहा प्रयोजन ।। ४२ ।। जयाला न ऐसी गती । त्याच्यासाठीं पिंड देती । कावळ्यांची वाट पाहाती । पिंड ठेवून कलेशावर ।। ४३।। म्हणून कावळे रागावले । त्यांनी हे जाणीतलें । भास्करानें गमन केलें। एकदम वैकुंठ लोकाला ।। ४४ ।। म्हणून आम्हां प्रसाद त्यांचा । मिळूं द्या या भंडाऱ्याचा। ऐसा विचार कावळ्यांचा। दिसतो या कृतीनें ।। ४५ ।। तुम्ही त्यांस मारूं नका । मीच तया सांगतो देखा । अहो जिवांनो माझे ऐका । गोष्ट आतां सांगतों जी ।। ४६ ।। तुम्ही उद्यापासोन । वर्ज्य करा हे ठिकाण । ना तरी भास्करालागून। येईल माझ्या कमीपणा ।। ४७ ।। आज प्रसाद घेऊन। तुम्ही तृप्त व्हा अवघे जण। मात्र उद्यांपासोन । या स्थळासी येऊं नका ।। ४८ ।। ऐसें महाराज बोललें । तें भाविकांसी अवघें पटलें । परि कुत्सित जे कां बसले । होते त्या मंडळींत ।। ४९ ।। ते एकमेकांलागुनी । म्हणते झालें हांसोनी । ही गजाननानें केली वाणी । अस्थानीं कीं निरर्थक ।। १५० ।। पक्षी कुठे कां वागतात । मानवाच्या आज्ञेंत ? । पाहूं याची प्रचीत। उद्यां मुद्दाम येऊनी ।। ५१ ।। हे वेडे कांहीं बोलती । भाविकां नादी लाविती । आपले स्तोम माजविती। संतत्वाचें निरर्थक ।। ५२ ।। अहो साजेल तें बोलावें । जें कां पचेल तेंच खावें । उसनें न कधी आणावें । अवसान तें अंगांत ।। ५३ ।। दुसरे दिवशी ते कुत्सित । मुद्दाम पाहाया आले तेथ । तों एकही ना दृष्टीप्रत। पडला त्यांच्या कावळा ।। ५४ ।। मग मात्र चकित झाले। समर्थांसी शरण आले । बारा वर्षे तेथ भले।

कावळे न आले श्रोते हो ।। ५५ ।। चौदा दिवस झाल्यावरी । गजानन फिरलें माघारीं । येते झाले शेगांव नगरी । आपल्या उर्वरित शिष्यांसह ।। ५६ ।। श्रोते त्या शेगांवांत । एक गोष्ट घडली अघटित । ती ऐका सावचित्त । सांगतों मी येथवां ।। ५७ ।। होतें साल दुष्काळाचें । म्हणून एका विहिरीचें । काम चाललें खोदण्याचें । सुरुंगाते लावून ।। ५८ ।। विहीर दोन पुरुषांवर । गेली खोल साचार । खडक काळा लागला थोर । गती खुंटली पहारीची ।। ५९ ।। म्हणून भोकें करून । आंत दारू ठांसून । सुरुंगाच्या साह्ये करून । काम फोडण्याचें सुरूं झालें ।। १६० ।। चारी बाजूंस भोकें चार । केली पहारीनें तयार । दारू ठासिली अखेर । आंत दोऱ्या घालूनी ।। ६१ ।। एरंड पुंगळ्या पेटवून । सोडल्या चारी दोऱ्यांतून । तो मध्येंच बैसल्या अडकून । दोऱ्यांचीया गांठीवरी ।। ६२ ।। पुंगळी खालीं जाईना । दारूस विस्तव लागेना । पाणी दम धरीना । आलें जवळीं सुरुंगाच्या ।। ६३ ।। तैं कामावरचा मिस्तरी । विचार करी अंतरीं । सुरुंगास लागल्या वारी । सुरुंग वाया जाईल कीं ।। ६४ ।। म्हणून गणू जवऱ्याला । मिस्तरी तो बोलला । तूं उतरून विहिरीला । पुंगळ्या थोड्या सरकीव ।। ६५ ।। आणि तूं येई लौकर वरी । पुंगळ्या जातील तोवरी । बाराचिया शेजारी । म्हणजे काम होईल ।। ६६ ।। त्या पुंगळ्या सरकवण्यासी । कोणी न धजे जावयासी । म्हणून या गणू जवऱ्यासी । मिस्तरीनें दटाविलें ।। ६७ ।। काय करितो बिचारा । दारिद्रय होतें ज्याच्या पदरां । त्याच्यावरी चाले जोरा । यज्ञास बळी बोकडाचा ।। ६८ ।। या गणू जवऱ्याची । निष्ठा समर्थांवरी साची । आज्ञा होतां मिस्तरीची । गणू आंत उतरला ।। ६९ ।। एक पुंगळी सरकविली । ती तात्काळ तळा गेली । दारूप्रती जाऊन भिडली । गणू आंत सांपडला ।। १७० ।। दुसरीस जों घाली हात । पुंगळी सरकवण्याप्रत । तों पहिला सुरुंग उडाला सत्य । मग काय विचारतां ? ।। ७१ ।। गणू म्हणे विहिरींतून । समर्थां ये धांवून । माझें आतां रक्षण । तुझ्यावीण कोण करी ? ।। ७२ ।। विहिरीमाजी धुराचा । डोंब झाला होता साचा । दुसरा सुरुंग पेटण्याचा । अवधि उरला थोडका ।। ७३ ।। तों गणू जवऱ्या भली । कपार हाती लागली । त्या कपारींत बैसली । स्वारी गणू जवऱ्याची ।। ७४ ।। एकामागून एकांनी । पेट घेतला सुरुंगांनी । उडाले सुरुंग ऐसे तिन्ही । दगड अपार निघाले ।। ७५ ।। लोक जे कां होते वरती । ते बोलले ऐशा रिती । बहुधा मिळाली असेल मुक्ती । विहिरीमाजी गणूला ।।७६ ।। छिन्न भिन्न शरीर । झाले असेल साचार । डोकावून पाहाती नारीनर । आंत गणू जवऱ्याला ।। ७७ ।। तो कोठें दिसेना ।

जनांच्या नाना कल्पना । दगडाप्रमाणे गणू जाणा । उडाला असेल बाहेर ।। ७८ ।। त्याचें आसमंत भागांत । कोठें तरी असेल प्रेत । पडलेलें त्या शोधण्याप्रत । माणूस कोणी पाठवा ।। ७९ ।। मिस्तरीचा शब्द ऐकिला । आंतून गणू बोलला । अहो मिस्त्री नाहीं मेला । गणू आहे विहिरींत ।। ८० ।। गजाननांच्या कृपेनीं । मी वाचलों या ठिकाणीं । बसलों आहे दडोनी । या पहा कपारींत ।। ८१ ।। परी कपारीच्या तोंडाला । धोंडा एक मोठा पडला । त्यामुळें बाहेर मला । येतां येत नाहीं कीं ।। ८२ ।। गणूचे शब्द ऐकिले । लोक अवघे आनंदले । लोक खालीं उतरले । तो धोंडा काढावया ।। ८३ ।। दहापांच जणांनी । धोंडा सरकविला पहारींनी । गणूस बाहेर काढूनी । घेऊन आले वरते त्या ।। ८४ ।। वरती येतांच गांवांत । गणू गेला पळत पळत । समर्थांच्या मठांत । दर्शन त्यांचे घ्यावया ।। ८५।। गणू दर्शना येतांक्षणीं । बोलले त्या कैवल्यदानी । गण्या कपारींत बैसोनी । किती धोंडे उडविलेस? ।। ८६ ।। त्यांत मोठा धोंडा तुला । रक्षण्यास येऊन बैसला । कपारीच्या तोंडाला । म्हणून तूं वांचलास ।। ८७ ।। पुन्हां ना ऐसें साहस करी । पुंगळीवरून सुटल्यापरी । मधेच तिला जाऊन करीं । कशाही प्रसंगी धरूं नये।। ८८ ।। जा तुझें गंडांतर । आज निमालें साचार । गणूप्रती पाहाया इतर । लोक आले गांवींचें ।। ८९ ।। गणू म्हणे सद्गुरुनाथा । सुरुंग चारी पेटतां । तूंच मला देऊन हातां । कपारींत बैसविले ।। ९० ।। म्हणून मी वांचलों । तुझें पाय पाहाया आलों । ना तरी असतों मेलों । विहिरीमाजी गुरुराया ! ।। ९१ ।। ऐसें गजानन कृपेचें । महिमान आहे थोर साचें । तें साकल्ये वर्णण्याचें । मसीं नाहीं सामर्थ्य ।। ९२ ।। श्रीदासगणूविरचित । हा श्रीगजानन विजय नामें ग्रंथ । आल्हादावो भाविकांप्रत । हेंच इच्छी दासगणू ।। १९३ ।। शुभं भवतु ।। श्रीहरिहरार्पणमस्तु ।।

।। इति श्रीगजानन विजय ग्रंथस्य एकादशोऽध्यायः समाप्त : ।।